

Kısa Ömürlü Bir Mizah ve Hiciv Gazetesi: Davul

Geliş Tarihi:19.06.2014
Kabul Tarihi:08.09.2014

Fikret USLUCAN*

Öz

1908 -1909 yılları arasında yayımlanan Davul gazetesi Türk mizah ve hiciv edebiyatında önemli bir yere sahip olmasına rağmen araştırmacıların ilgisini çekmemiştir. Başyazarı Hamdullah Suphi (Tanrıöver) olan gazete 24 sayı yayımlanmıştır. Gazetede hiciv sanatının başarılı örneklerine rastlanmaktadır. Türk karikatüristlerin eserleri yanında Batı basınından seçilen karikatürler de dergide yayımlanmıştır. Karikatürlerde ve yazılarda II. Abdulhamit, jurnalciler, istibdat dönemi yöneticileri, günlük siyasi olaylar ele alınarak hicvedilmiştir. Bu çalışmada Davul gazetesinin tanıtılması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: süreli yayın, mizah ve hiciv edebiyatı, Davul gazetesi

A Short-lived Humor And Satire Gazette: The *Davul*

Abstract

Having published during 1908-1909, the *Davul* gazette didn't attract attention of researchers, though it has an important place in Turkish humor and satire literature. The gazette, of which editor was Hamdullah Suphi (Tanrıöver), was published in 24 periods. At the gazette, his successful heart of the satire pieces are encountered. Besides the works of Turkish caricaturists, caricatures chosen from Western press were also published at the gazette. In caricatures and articles, Abdulhamit the 2nd, journalists, executives of the despotism period, daily political events were satirized. In this study, the introduction of the *Davul* gazette was aimed.

Keywords: periodicals, humor and satire literature, the *Davul* gazette

*Yrd. Doç. Dr. Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
e.mail: f_uslucan@hotmail.com

GİRİŞ

“Matbuat milletin umûmî sesidir. Bir milleti tenvîr ve irşatta, bir millete muhtaç olduğu fikrî gıdayı vermekte, hulâsa bir milletin hedefi saâdet olan istikamet-i müsterekede yürümesini teminde matbuat, başlı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir.” (Cumhur, 1990, s.359) *Kemal Atatürk*

Mizah, “alay, şaka, gülmece” kelimeleriyle karşılanmakta olup “içinde hayatın herhangi bir yönüne veya bir insana dair zarif bir nükte, bir şaka, ince bir alay bulunduran, tarzıyla okuyanı tebessüm ettiren yazı ve manzumeler” (Karataş, 2004, s. 324) şeklinde tanımlanırken; hiciv de “yergi, kara mizah, taşlama” gibi kelimelerle de karşılanmakta ve “çoğunlukla bir kişiyi, kurum ya da topluluğu / toplumu alay ederek eleştirmek, yermek, aşağılamak ve gülünç düşürmek kastıyla yazılan, genellikle manzum olan metinler” (Karataş, 2004, s. 200) diye tanımlanmaktadır.¹

Çoğu kere mizah ve hiciv birbirine karıştırılmaktadır. Hicve egoizm yani bencillik hâkimdir. Kişi kendisini muhatabından daha üstün görmektedir. (*Hiciv*, 1981, s. 223) Oysa mizahın başlıca gayesi güldürmektir. Ayrıca düşündürme özelliği de olabilir. Güldürücü bir duruma, olaya, görünüşe veya düşünceye *tuhaf* veya *komik* denir.

Mizah ile insanın ilişkisi mizaca, iklime, kültüre, dil ve adetlere göre değişebilir. Ancak mizah her zaman zekâyla doğrudan ilişkilidir. Mizahta güldürme esas olmakla beraber küçük görme söz konusu değildir. Mizah ve şakanın biraz ağırlı *alay* ve *istihzaya* götürür. İstihzada gizli ve iğneleyici bir alay vardır. Alay ve istihzanın ötesinde ise *hiciv* bulunur. Hicve küçük görme, küçük düşürme karışır. Bunda tarz, terzil ve tezyif duyguları hâkim olur. (Kutlu, 1986, ss. 383-384)

¹ Mizah ve hiciv hakkındaki tanımlamalar ve daha geniş bilgiler için şu çalışmalara da bakılabilir: Osman Nuri Ekiz, **Ansiklopedik Edebiyat Bilgileri**, Zümrüt Yayınları, İstanbul 1984. L. Sami Akalın, **Edebiyat Terimleri Sözlüğü**, Varlık Yayınları, İstanbul 1984. İskender Pala, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, LM Yayınları, İstanbul 2002. Mustafa Nihat Özön, **Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü**, (tarihsiz). Ferit Öngören, **Cumhuriyetin 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1998. Mustafa Apaydın, **Türk Hiciv Edebiyatında Ziya Paşa**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001. Kenan Akyüz, **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, İnkılap Kitabevi, 5. bsk., İstanbul 1990, ss. 82-84/123-124/190-191. *Hiciv*, **TDE Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul 1981, C. 4, s. 223. Mustafa Kutlu, *Mizah*, **TDE Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986, ss. 383-388. İsmail Durmuş, *Mizah*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 30, İstanbul 2005, ss. 205-206. Orhan Okay, *Hiciv*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 17, İstanbul 1998, s. 447. Âlim Kahraman, *Yeni Türk Edebiyatı (nda Mizah)*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 30, İstanbul 2005, ss.209-211.

Mizah ve hiciv konulu yazılı ve sözlü eserler Batı, Türk, Fars ve Arap edebiyatlarında eskiden beri vardır. (2005; Çiftçi, Durmuş, 1998, 2005; Tokmak, 1998) Bu türden eserlerin, yazıların yer aldığı süreli yayınların Türkiye'de neşri Batıya göre çok daha yenidir.

Türkiye'de neşredilen ilk mizah dergisi *Terakkî* gazetesinin ilavesi olarak çıkmıştır (12 Safer 1287 / 11 Mayıs 1870). Bu ilavenin adı daha sonra *Terakkî–Eğlence*'ye çevrilir (23 Ramazan 1287 / 16 Aralık 1870) ve daha sonra da *Letâif-i Âsâr* adını alır (17 Muharrem 1288 / 7 Nisan 1871). Bu yayın başlangıçta müstakil bir mizah gazetesi / dergisi olmayıp sadece bir başka yayın organının ilavesi olduğundan Türkiye'de ilk müstakil mizah gazetesi olarak Teodor Kasap'ın yayımladığı *Diyojen* gazetesi gösterilir. (Kutlu, 1986, ss. 386-387)

Diyojen'den sonra mizah ve hiciv gazeteleri ardı ardına çıkmaya başlar. Yönetimin, sansürün tavrı ve daha başka sebeplerden dolayı bu türden yayınların sayılarında zaman zaman artışlar ve düşüşler görülür. Doğal olarak bu durum diğer gazete ve dergiler için de geçerlidir. Birkaç istisnanın dışında mizah ve hiciv gazete ve dergilerinin çoğunun kısa ömürlü olduğu da görülen bir başka husustur.

Davul Gazetesi

II. Meşrutiyet dönemi mizahı, genel anlamda Osmanlı dönemi mizahından ayrılmaktadır. Çünkü bu dönem mizahı yazılı ve basılı mizaha geçişin görüldüğü ve Meşrutiyet'le birlikte mizahı artık bazı zümrelerin ve mensuplarının değil partilerin ve mensuplarının / taraftarlarının üretmeye başladığı bir dönemdir. Meşrutiyet, mizahta köklü değişikliklere neden olmuş; ancak kendi geleneklerini oluşturacak zaman bulamadan bütün günlerini savaş içinde geçirmiştir. Meşrutiyet dönemi Türk mizah ve hicvi savaşların ve yenilgilerin içinde, acı ve buruk bir mizah ve hiciv olmuştur. Mizahın tadı ya az keskin hicivler olarak belirmiş ya da boş vermenin, kapıp koy vermenin, avunmanın mizahı olmuştur. (Öngören, 1998, s. 60)

Birinci Meşrutiyet'in ardından II. Abdulhamit'in 33 yıllık yönetimiyle Batı örneği mizah ve hiciv dergileri 1908 yılına kadar susmuş ve neşredilmemiştir. Ancak yurt dışında Jön Türklerin basıp gizlice memlekete gönderdikleri mizah ve hiciv dergileri anılmaya değerdir. Bir bakıma sürgünde bir Osmanlı mizah ve hicvi meydana getirilmiştir. Londra'da *Hayal*, *Hamidiye*, *Dolap*; Kahire'de *Pinti*, *Curcuna*; İsviçre'de *Beberûhi*, *Tokmak* yayımlanmıştır. (Öngören, 1998, s. 61)

23 Temmuz 1908'de yani II. Meşrutiyet'in ilanından bir hafta kadar kısa bir süre sonra Meşrutiyet döneminin ilk mizah dergisi *Zıdır* yayımlanır. Aynı ayın içinde peş peşe *PüsküllüBela*, *Gramafon*, *Mir'at-ı Âlem*, *Karagöz*, *El-*

Üfürük, Nekregû, Zuhûrî, Tasvîr-i Hayâl, Kalem, Cingöz, Üç Gazete, Zevzek, Dalkavuk; eylül ayında *Temâşâ, Tonton, Cellât, Hacivat, Mahkûm, Hokkabaz, Karakuş, Resimli Şakacı*; ekim ayında *Edep Yâhû, Şakrak, Tavus*; kasım ayında *İbiş, Geveze, Papağan* neşredilmeye başlar. Bunların dışında kalan dergilerle beraber Hürriyet'in ilan edildiği 1908 yılında toplam 41 mizah ve hiciv dergisi yayım hayatına başlamış olur. (Öngören, 1998, s. 62)

1909 yılında sekiz, 1910'da on beş, 1911'de ise on beş mizah ve hiciv dergisi yayım hayatına başlar. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra mizah ve hiciv dergilerinin sayısı olarak çizdiği grafik aslında çok anlamlıdır. 1908 yılının son beş ayında çıkan 41 mizah ve hiciv dergisi, Hürriyet'in ilanına duyulan sevinci ve coşkuyu yansıtmaktadır. 1909 yılında dergi sayısının 8'e düşmesi bu sevincin kısa sürdüğünü gösterir. 1910 ve 1911 yıllarında toplam 30 mizah ve hiciv dergisinin çıkması, mizahtaki bu yayım bolluğu yeni bir duruma işaret eder. 1910 ve özellikle 1911 yıllarındaki mizah ve hiciv dergileri hiciv oklarını artık II. Abdulhamit'e ve istibdada karşı değil, İttihat ve Terakki'ye, işlemeyen Meşrutiyet düzenine çevirmişlerdir. Dergilerin çoğunda “yağmurdan kaçarken doluya tutulma” esprisi işlenmektedir. 1912 yılında mizah ve hiciv dergisi sayısı 3'e, 1913'te mizah gazetesi sayısı 1'e düşer. Bu durum İttihat ve Terakki'nin uyguladığı müthiş sansürün bir göstergesidir. (Öngören, 1998, s. 63)

İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte mizah ve hiciv gazete ve dergilerindeki büyük patlama olağanüstüdür ve Osmanlı aydınlarının özgürlük anlayışlarını dile getirmesi bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. (Öngören, 1998, s. 63)

İkinci Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'da azınlıkların çıkardıkları mizah ve hiciv yayımlarına da dikkat çekmek gerekmektedir. Rumların çıkardıkları *Embros* gazetesi bunların başında gelir. *Embros* gazetesinde büyük çoğunlukla Jön Türklerin diriltmeye çalıştıkları Osmanlılık düşüncesini hicveden, Hürriyet'in Rumların lehine işlemediğini açıkça dile getiren yazılar ve şiirler yayımlanır. (Canner, 2000, ss.103-113)

İkinci Meşrutiyet'ten hemen hemen sonra 1908 – 1914 yılları arasında İstanbul'da Ermenilere ait 16 mizah ve hiciv gazete ve dergisi neşredilir. Bunların çoğunda karikatürler de yayımlanmaktadır. Bu yayım organlarında önceleri II. Abdulhamit ve yönetim şekli, ardından İttihatçıların yönetimi, baskısı, ilan edilen Hürriyet'ten beklentilerin bulunamaması anlatılır ve hicvedilir. (Ter, 2000, ss. 115-135)

Davul gazetesi Meşrutiyet'in ilanından (10 Temmuz 1324 / 23 Temmuz 1908) hemen önce İstanbul'da yayımlanmaya başlar (14 Teşrin-i Evvel 1324 / 1908), yukarıda anlatılan neşriyat ortamında yayımını sürdürmeye çalışır ve ardından birden bire kendini gösteren kısmi özgürlük ortamında yayımlanmaya

başlayan pek çok gazete ve dergi, Türk neşriyat tarihindeki yerini alır.

İmtiyaz sahibi Hasan Vâsıf Bey olan *Davul* gazetesinin başyazarı (ser muharrir) Hamdullah Suphi (Tanrıöver)'dir. 1908 – 1909 yıllarında haftalık olarak yayınlanan bu mizah ve hiciv gazetesinin her sayısı 16 sayfa olup yayım hayatını sadece 24 sayı devam ettirebilmiştir. (Sefercioğlu, 1977, s. 206)

17 x 27 cm abadında basılan ve bugünkü anlayışla bir dergi olarak düşünülebilecek *Davul* gazetesinin koleksiyonları, bazıları noksan bazıları tam olmak üzere Türkiye'de bazı önemli kütüphanelerde bulunmaktadır. Bu kütüphaneler ve koleksiyonların tam olma durumu aşağıdaki gibidir: (Duman, 2000, ss. 245-246)

1. Atıf Efendi Kütüphanesi (Vefa / İstanbul): Tam koleksiyon.
2. Beyazıt Devlet Kütüphanesi (Beyazıt / İstanbul): Tam koleksiyon.
3. Bursa İl Halk Kütüphanesi (Osmangazi / Bursa): Noksan.
4. Belediye Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı (Taksim / İstanbul): Tam koleksiyon.
5. Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi (Erzurum): Tam koleksiyon.
6. Hakkı Tarık Us Kütüphanesi (Beyazıt / İstanbul): Tam koleksiyon.
7. İzmir Milli Kütüphane (Konak / İzmir): Noksan.
8. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (Üsküdar / İstanbul): Tam koleksiyon.
9. Milli Kütüphane (Bahçelievler / Ankara): Tam koleksiyon.
10. Sinop İl Halk Kütüphanesi (Sinop): Noksan.
11. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi (Bakanlıklar / Ankara): Noksan.
12. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Kütüphanesi (Ankara): Noksan.
13. Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi (Sıhhiye / Ankara): Tam koleksiyon.

Gazetenin birinci sayısında *Davul* başlık klişesi *ta'lik* yazıyla yazılmış kenarları bitki ve çiçek motifleriyle süslenmiştir. Bu süslemelerin altında 1885 rakamı ve Latin harfleriyle illüstrasyonun muhtemelen ecnebi olan ressamının (okuyamadığımız) imzası görülmektedir. Başlık klişesinin hemen altında *rık'a* yazıyla “*Haftalık Edebî Mizah Gazetesi*” ibaresi yer almaktadır.

Başlık klişesinin sağ tarafında *Numero 1*, bunun altında *Nüshası 1 Guruş*, sol tarafında ise çıkış tarihi bulunmaktadır. Dördüncü sayıdan itibaren “sayı, fiyat, ser muharrir, mesul müdür, basıldığı matbaanın adresi” gibi bilgiler başlık klişesinin hemen altında yer almakta, bunun üzerinde ise “*Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az gelir.*” cümlesi bulunmaktadır. Bazı sayılarda, kapakta yazı bulunmamakta, gazetenin adını taşıyan klişenin altında

o haftanın gündemi meşgul eden sosyal veya siyasi hadisesine uygun bir karikatür yer almaktadır. Yine bazı sayılarda “*Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az gelir.*” sözünün son kelimesi tamamen atılmaktadır.

13, 14, 15, 17, 18 ve 19. sayılarda başlık klişesindeki *Davul* kelimesi sülüs yazıyla ve büyük bir davulcu resminde davulun göbek kısmında yer almaktadır. Meşrutiyet'ten sonraki ilk kurban bayramına tesadüf eden on altıncı sayı *nüsha-i fevkalâde* olarak neşredilmiş ve gazetenin fiyatı *20 para* olarak kaydedilmiş, okuyucuların kurban bayramı kapakta tebrik edilmiştir. Sonraki sayılarda fiyat yine bir kuruştur. Yirminci sayıda başlık klişesi *küfî* yazı çıkmıştır. Bu sayının kapak sayfasında toplu tabanca tutan bir el resmi, bu resmin altında da “*Hayatınız elimdedir. Kurtulan şükretmeli*” cümlesi vardır. Yirmi birinci sayının başlık klişesi *ta'lik*, 22,23, ve 24. sayıların başlık klişesi ise *sülüs* yazı ile dir.

Bütün sayılarda sahifeler iki sütun halinde düzenlenmiştir. Sütunlarda yazıların arasında, bazen yazıların ortasında farklı davulcu karikatürleri bulunmaktadır. Gazetede siyasi ve sosyal hadiseleri konu edinen bol miktarda karikatür görülmektedir. Bu karikatürlerin bazıları tam sayfadır. Bazıları ise küçük boyutlardadır. Karikatürlerdeki figürlerin konuşmaları çoğunlukla altta konuşma çizgisi ile verilmekte, konuşma balonları görülmemektedir. Bazıları batılı gazete ve dergilerden iktibas edilen karikatürlerin çizgi tekniği bakımından oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Karikatürlerin bazılarında *Fellah* ve *Enver* imzaları yer almaktadır.

Davul gazetesindeki yazıların neredeyse tamamı müstear isimlerle ve rumuzlarla yayımlanmıştır. Gerçek adını kullanan yazarlar; Hakkı Tarık (Us) (bir yazı), Hamdullah Suphi (Tanrıöver) (bir yazı), Celal Sahir (Erozan) (bir yazı)'dir. Bu imzaların dışında görülen imzaların tamamı ya müstear ad, ya rumuz ya da okuyucuda gülme hissi uyandıran ifadelerdir.²

Farklı müstear isimlerle en fazla yazısı yayımlanan yazar Hamdullah Suphi'dir. Hamdullah Suphi'nin kendi adını kullanarak yayımladığı tek yazısı hariç tutularak, kullandığı müstear adlar ve bu adlarla yayımladığı yazıların sayısal dökümünü şu şekilde gösterebiliriz: Ser Muharrir: 2, Toplu İğne: 22, Dürbün: 8, Hurdebîn:2, Hasad: 8, Sivrisinek: 1, İstanbul: 1, Yutmaz: 1, Münekkit: 3, Keçi Boynuzu: 1. Bu dökümden çıkan sonuca göre Hamdullah Suphi'nin Davul'da toplam elli şiir ve yazısı yayımlanmıştır.

Gazetenin imtiyaz sahibi Hasan Vasıf da yalnızca “Vasıf” imzasıyla üç yazı neşretmiştir. Mahmut Yesari de “Mahmut Esat” imzasıyla bir yazı yazmıştır. Tespit edebildiğimiz diğer bir isim ise “Hakkı Bey”dir. Bu müstear

² Davul gazetesindeki müstear isimleri şu iki eserden yararlanarak tespit edebildik: Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, Kasım 2006; Nurullah Çetin, *Takma Müstear İsimler Sözlüğü*, Edebiyat Otağı Yayınları, Ankara 2006.

adla yayınlanan tek yazı Ahmet Celal Sahir (Erozan)'a aittir. “Selanik Feyziye Mektebi Talebesinden Ali Aşkî” ve “Handan” gibi bazı okuyucu mektuplarının imzaları belirtilirken, bazı okuyucu mektuplarında ise “imza mahfuzdur” kaydı görülmektedir.

Asıl kimliğini tespit edemediğimiz müstear adla veya rumuzla yayımlanan yazılardaki bu imzalar ve yazı sayısı da şöyledir: B. Şükrü / 3, Aliço / 1, Kaf. Kef. / 1, Hallâl-i Müşkilât / 1, Bir Diplomat / 2, Rind-i Harâbâtî / 1, Kaynana Zırlıtısı / 1, Çuvaldız / 1, Tı. Elif / 1, Ayn. Fe. / 1, Sin. Ze. / 1, Bir Mütefennin / 1, Mim. Te. / 2, Mim. Nun. / 1, Telefon / 6, Mızrap / 4, Şubat / 1, Ahmet Esat / 1, Mim. Servet / 1, Mim. Ha. / 1, Fantaziyo / 1.

Bunlardan başka gazete okuyucularından gelen yazılardaki okuyanda gülme hissi uyandıran imzalar da zikredilmelidir: Rodoslu Andır Mahmut / 1, Fırka-i KilâbNâmnaÂsitâneli Reis-i Cumhur Karabaş / 1, Kari'lerinizden Zurna / 1, Hazret-i Pâdişâhî Bende-i Esdâk Bed-nâm Kulları (Kıymetli Bir Jurnal) / 1, Mahalle İmamı Tekgöz Ali / 1.

Ayrıca *Davul* gazetesinde müterciminin adı zikredilmeden, Mark Twain'in on beş hikâyesinin tercümesi yayımlanmıştır.

Davul gazetesinde hemen her sayıda görülmesi sebebiyle ilgi çeken bazı sütunlar vardır ki bunların ilki *Vur Abalya* başlığını taşımaktadır. Bu sütun gazetenin yalnızca 13, 15, 16'ncı sayılarında yoktur. Çoğunluğu “Toplu İğne” olmak üzere farklı müstear adlarla bu sütunlardaki bütün hiciv yazılarını Hamdullah Suphi yazmıştır.

Birinci sayıda *Vur Abalya* sütunundaki yazı *Toplu İğne* müstear imzasıyla ve *Bulgar Kardeşler* alt başlığıyla kaleme alınmış, İzzet Paşa'nın ağzından yazılmıştır. Doğu Rumeli'deki Bulgar faaliyetleri mizahi bir üslupla dile getirilmiştir. İkinci sayıda *Tanîn* alt başlığı kullanılmış, *Tanîn* gazetesinin yönetici ve yazarlarından Abdülkerim Hadi, Hüseyin Cahit (Yalçın) hicvedilmiştir. Üçüncü sayıda Maarif Nezareti'ne Bahriye'den adam kayırılarak yapılan bir atama eleştirilmektedir. Ancak atanan şahsın ve atamayı yaptıran kişinin adı zikredilmemektedir. Dördüncü sayıda yine bir atama işlemi alaylı bir üslupla eleştirilmektedir. Atama maliye müsteşarlığına yapılmıştır. Atanan şahıs İngilizceden ve Fransızcadan yaptığı tercümelemlerle *Mecelle*'ye yazdığı şerhlerle meşhurdur. Lakin yazdığı şerhte içinden çıkamadığı meseleler olunca ya orijinal metni bozmuş, ya da *Mecelle*'ye ilavelerde bulunmaktan çekinmemiştir. Beşinci sayının “*Vurun Abalya*” sütununda *Türklerin Voltaire'i* olarak nitelendirilen Ahmet Mithat Dâî istihza dolu bir üslupla bilgi verilmektedir. Altıncı sayıda Ali Kemal ve Hüseyin Cahit (Yalçın) hicvedilip kendileriyle alay edilmekte. Yedinci sayıda Tevfik Fikret ele alınmakta; Fuzulî, Nedim, Ekrem ve Cenap Şehabettin'le mukayese edilmekte. Sekizinci sayının “*Vurun Abalya*” sütununda “Hasat” müstear adını kullanan Hamdullah Suphi,

Dr. Rıza Tevfik'le alay ederek onu acımasızca hicveder. Dokuzuncu sayıda Bulgar Prensi Ferdinand'ın Viyana'da tahsil esnasındaki taç giyme töreni hicvedilir. Onuncu sayıda “Siyâsî-i Şehîr Kâmil Paşa”nın *Times* ve *İkdam* gazetelerini takip ettiği belirtildikten sonra Rıza Tevfik'le karşılaştırılır. On birinci sayıda (Şehir Mektupları adlı eseri sebebiyle) “*Şehir Mektupçusu*” diye vasıflandırılan Ahmet Rasim ele alınır, onun çevresindeki Baba Tahir, Ahmet Midhat Efendi ve Muallim Naci gibi isimlere değinilir. On ikinci sayıda “*Dâhi-i Edep*” alt başlığıyla Abdülhak Hamit (Tarhan)'dan söz edilmektedir. On dördüncü sayıda “*Adem-i Merkeziyet Muhterî'i*” alt başlığıyla Prens Sabahattin ve onun “adem-i merkezîyet” düşüncesi hicvedilir. On yedinci sayıda “Mizancı Başı” alt başlığıyla *Mizan* gazetesi sahibi ve yazarı Mizancı Murat Bey'in Hüseyin Cahit ve Kamil Paşa ile olan polemiklerine telmihlerde bulunularak Mizancı Murat hicvedilir. On sekizinci sayıda *Mösyö Miçi'ye* ithaf edilen yazıda Hüseyin Cahit ile alay edilir. On dokuzuncu sayıda *Münekkit* müstear adı kullanılarak Ahmet Hikmet (Müftüoğlu) ile ilgili, anekdotlar da anlatılarak kendisiyle alay edilir. Yirminci sayıda Hüseyin Rahmi (Gürpınar), yirmi birinci sayıda kendisinden “*Hamidof*” diye söz edilerek II. Abdülhamit hicvedilir. Yirmi ikinci sayıda *İstanbulin* müstear adıyla isim verilmeksizin Abdülhamit'in saltanat günlerinde istibdada ses çıkartmayanlar ve yönetimin yanında yer alanlar hicvedilir. Yirmi üçüncü sayının *Vurun Abalıya* sütununda *Münekkit* imzasıyla Mahmut Sadık Bey, yirmi dördüncü sayıda *Keçi Boynuzu* müstear adıyla Paris sefirliği yapmış olan Salih Münir Paşa'ya “*Saltanat-ı Hamidiye'nin Paris sefil-i kebîri*” şeklinde hitap edilerek, Salih Münir Paşa'nın o dönemlerdeki faaliyetleri aşığılamalarla dolu ifadelerle hicvedilir.

Kendisiyle ilgili övücü yazıları görmezden gelmeyen *Davul* gazetesi bunlara teşekkür etmekten de geri kalmamaktadır. Örneğin üçüncü sayıda *Demet*'te kendileri ile ilgili olarak çıkan yazıya imzasız olarak şu şekilde teşekkür edilmektedir: “*Hakkımızda hüsn-i muvaffâkiye ttemennî eden rufekâyı muhterememizin teveccüh ve iltifatlarına hele o zarîf Demet'in sesimizin kısılmaması hakkındaki temenniyâtını samimi bulduk ki demet demet teşekkürler takdîmine kendimizi mecbur görüyoruz.*”

Garip Satırlar sütununda aynı günlerde neşredilen diğer gazete ve dergilerde rastlanılan tuhaf ifadeler, anlatım ve üslup bozuklukları, *Davul* gazetesinin yayın politikasına ters düşen fikirler ve bunların yer aldığı cümle ve paragraflar iktibas edilerek bunlarla alay edilir. Bu sütunlarda adı geçen gazete ve dergiler şunlardır: *Âşiyân*, *Şûrâ-yı Ümmet*, *Tanîn*, *Demet*, *Mehâsin*, *Resimli Kitap*, *Boşboğaz*, *Karagöz*, *İkdam*, *Şehbal*, *Sabah*, *Kalem*, *Yeni Gazete*, *Tercümân-ı Hakikat*, *Âlem*, *Mizân*, *Resimli Roman*, *Osmanlı*, *Hukûk-ı Umûmiye*, *Serbestî*, *Servet-i Fünûn*, *Siper-i Sâika*, *Tonguç*, *Volkan*, *Şehbal*.

Bunun yanında *Resimli Bahçe Mecmuası*, *Şehbal*, *Ulûm-ı İktisâdiye* ve

İctimâye Mecmuası, Musavver Muhit, Resimli Roman gibi gazete ve dergilerin de ya yayın hayatına başlamaları sebebiyle okuyucuyu bilgilendiren kısa yazılar ya da bunların reklamları *Davul*'un sayfalarında yayımlanmıştır.

Mizah ve hiciv amacı taşımayan yazılar *Ciddi* başlığını taşıyan sütunlarda yayımlanmıştır. Zaman zaman abone olanlara verilecek olan hediyelerle ilgili duyurular; sergi, konferans, tiyatro, miting ilanları, satış şartlarını bildiren ilanlar ve tefrikalar da *Davul*'un sayfalarında görülmektedir.

Davul'da bütün bunlardan başka sosyal ve siyasal hadiselerle ilgili fakat bilhassa bürokrasi ve siyasi hadiselerle ilgili polemiklere, okuyucu mektuplarına ve bunlara verilen cevaplara, diğer gazete ve dergilerden gelen yazılara ve bunlara verilen cevaplara da rastlanılmaktadır. Lakin bunlardaki espriyi, mizahı, hicvi tam manasıyla anlayabilmek için o tarihlerdeki günlük olayları iyi bilmek, idari kadrolardaki devlet adamlarını her yönüyle tanımak, *Davul* ile aynı yıllarda neşredilen diğer gazete ve dergileri de incelemek gerekmektedir.

Sonuç

Bu yazının amacı elbette *Davul* gazetesinin tamamını incelemek değildir. Böyle bir maksat zaten bir makalenin sınırlarını aşacaktır. Türk basın tarihinin, Türk kültür ve edebiyat tarihinin vazgeçilmezleri olan gazete ve dergiler üzerinde lisans, lisansüstü çalışmalar yanında makale ölçeğinde de çalışmalar yapıldı ve yapılmaya devam edilmektedir. Lakin makale düzeyindeki çalışmalar bu tür yayınları tam anlamıyla anlamaktan ve aydınlatmaktan takdir edilir ki uzak kalacaktır. Dolayısıyla bu makalede olduğu gibi asıl amaç, araştırmacıları bu yayınlardan haberdar etmek ve dikkatlerini çekmektir. Çalışmamız bu amacına ulaştıysa üzerine düşeni yapmış sayılacaktır.

Kaynaklar

- A. Naci Tokmak, *Fars Edebiyatı(nda Hiciv)*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 17, İstanbul 1998.
Âlim Kahraman, *Yeni Türk Edebiyatı(nda Mizah)*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 30, İstanbul 2005.
- Anahide Ter – Minassian, *Ermeni Dergisi gavros'da Karikatür ve Hiciv*, Haz.:İreneFenoglio – François Georgeon, **Doğuda Mizah**, Çev.: Ali Bertkay, YKY, İstanbul 2000 içinde.
- Efthymira Canner, *Jön Türk Devrimi Sonrasında İstanbul Rum Mizah Basını: Embros Gazetesi*, Haz.:İreneFenoglio – François Georgeon, **Doğuda Mizah**, Çev.: Ali Bertkay, YKY, İstanbul 2000 içinde.
- Ferit Öngören, **Cumhuriyetin 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1998.
- Hasan Çiftçi, *Fars Edebiyatı(nda Mizah)*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 30, İstanbul 2005.
Hasan Duman, **Osmanlı Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri**, C.1, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları, Ankara 2000.
- Hiciv*, **TDE Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul 1981, C. 4.
- İsmail Durmuş, *Arap Edebiyatı(nda Hiciv)*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 17, İstanbul 1998.
İsmail Durmuş, *Arap Edebiyatı(nda Mizah)*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 30, İstanbul 2005.
İsmail Durmuş, *Mizah*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 30, İstanbul 2005.
- Mustafa Kutlu, *Mizah*, **TDE Ansiklopedisi**, Dergâh Yayınları, İstanbul 1986.
- Müjgan Cumbur, *Basın – Yayın ve Kitap*, **Milli Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler**, AKM Yayınları, Ankara 1990 içinde.
- Nejat Sefercioğlu, *Davul*, **TDE Ansiklopedisi**, C. 2, Dergâh Yayınları, İstanbul 1977.
- Nurullah Çetin, **Takma Müstear İsimler**, Edebiyat Otağı Yayınları, Ankara 2006.
- Orhan Okay, *Hiciv*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C. 17, İstanbul 1998.
- Tahsin Yıldırım, **Edebiyatımızda Müstear İsimler**, Selis Kitaplar, Kasım 2006.
- Turan Karataş, **Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yayınları, 2. bsk., Ankara 2004.